

VAI TRÒ, PHẨM CHẤT VÀ NĂNG LỰC CỦA GIÁO VIÊN TRONG DẠY - HỌC TRỰC TUYẾN

Cái Thị Lê Nương^{1*} và Thai Sắc²

¹Phòng Công tác Sinh viên, Trường Đại học Đồng Tháp, Việt Nam

²Hội Liên hiệp Văn học Nghệ thuật Đồng Tháp, Việt Nam

*Tác giả liên hệ: lenuong10122012@gmail.com

Lịch sử bài báo

Ngày nhận: 24/11/2021; Ngày nhận chỉnh sửa: 03/3/2022; Ngày duyệt đăng: 05/4/2022

Tóm tắt

Vai trò, phẩm chất và năng lực của giáo viên trong hoạt động dạy - học là vô cùng quan trọng. Trong dạy - học trực tuyến, vai trò, phẩm chất và năng lực càng quan trọng và có yếu tố quyết định cho hoạt động và tiến trình tổ chức dạy - học. Muốn thực hiện tốt, hoàn hảo vai trò, phẩm chất và năng lực nói trên, ngoài kiến thức chuyên môn, kỹ năng sư phạm, giáo viên phải tự trang bị cho mình những tri thức, kỹ năng về lĩnh vực tin học, mạng internet, kết nối đường truyền... Bên cạnh đó, khi tiến hành dạy - học trực tuyến, giáo viên phải quan tâm rất ráo đến vấn đề giảm tải nội dung chương trình và sách giáo khoa, cũng như phải chủ động, sáng tạo trong đổi mới phương pháp dạy - học một cách phù hợp. Để dạy - học trực tuyến ngày một đạt hiệu quả, trong chừng mực cho phép, giáo viên cần quan tâm đến việc tự nâng cấp cơ sở vật chất, trang, thiết bị phục vụ dạy - học...

Từ khóa: Dạy - học trực tuyến, giáo viên, phẩm chất và năng lực.

THE ROLE, QUALITY, AND COMPETENCE OF TEACHERS IN ONLINE LEARNING AND TEACHING

Cai Thi Le Nuong^{1*}, and Thai Sac²

¹Office of Student Affairs, Dong Thap University, Vietnam

²Dong Thap Art and Literature Association, Vietnam

*Corresponding author: lenuong10122012@gmail.com

Article history

Received: 24/11/2021; Received in revised form: 03/3/2022; Accepted: 05/4/2022

Abstract

The role, quality, and competence of teachers in learning and teaching activities is extremely important. In online learning and teaching these factors are even more important and critical for the learning and teaching activities and process. To demonstrate perfectly in the aforementioned factors, in addition to professional and pedagogical capacity, teachers must equip themselves with knowledge and skills in the field of informatics, Internet, Internet connection. Additionally, when conducting online learning and teaching, teachers must pay close attention to the aspect of reducing the content of the program and textbooks, as well as being proactive and creative in innovating learning and teaching methods appropriately. In order for online learning and teaching to get more and more effective, teachers at best need attend to self-improvement of learning and teaching facilities, equipment, and tools.

Keywords: Quality and competence, online learning and teaching, teachers.

DOI: <https://doi.org/10.52714/dthu.11.6.2022.996>

Trích dẫn: Cái, T. L. N., & Thai, S. (2022). Vai trò, phẩm chất và năng lực của giáo viên trong dạy - học trực tuyến. *Tạp chí Khoa học Đại học Đồng Tháp*, 11(6), 87-93. <https://doi.org/10.52714/dthu.11.6.2022.996>.

1. Đặt vấn đề

Day - học trực tuyến không chỉ là giải pháp *chữa cháy* bởi đại dịch Covid - 19 đã và đang bùng phát khắp cả nước và ở mỗi địa phương, trong đó có tỉnh Đồng Tháp, mà tương lai gần, còn là phương thức dạy - học chủ yếu của mọi hình thức giáo dục - đào tạo, khi khoa học - kỹ thuật, công nghệ - thông tin bùng nổ giữa kỷ nguyên cách mạng 4.0. Một khi, tất cả mọi hoạt động của con người đã, đang và sẽ *số hóa* mạnh mẽ, xu thế dạy - học trực tuyến sẽ là xu thế chủ đạo, nếu không muốn nói là quan trọng nhất trong mọi hoạt động của ngành giáo dục - đào tạo nói chung, lĩnh vực dạy - học nói riêng.

Trong dạy - học trực tuyến, người dạy, người học và cơ sở vật chất, trang, thiết bị... phục vụ có vai trò quan trọng như nhau. Thiếu một trong những yếu tố trên, không thể tổ chức dạy - học trực tuyến thành công. Đó là những thành tố bắt buộc cho một hoạt động dạy - học nói chung, kể cả trong dạy - học trực tiếp trên lớp. Tuy nhiên, nếu dạy - học trực tiếp có thể thiếu một vài điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ dạy - học nào đó (ví dụ: thiếu bảng để viết hoặc người dạy bị *đau* tay..., nhưng giờ dạy - học vẫn có thể diễn ra bằng phương pháp diễn giảng/ thuyết trình...) thì dạy - học trực tuyến lại không cho phép khiếm khuyết bất cứ trang, thiết bị phục vụ dạy - học nào, dù là tối thiểu (ví dụ: người học không thể thiếu máy tính bàn, máy tính bảng, chí ít là smartphone và những thiết bị đi kèm...).

Trong mối tương quan nói trên, ở bài viết này, xin đề cập đến vai trò, phẩm chất và năng lực của giáo viên, được nhìn nhận như là các điều kiện tiên quyết, quan trọng hàng đầu trong khi xác lập nên tiến trình dạy - học trực tuyến.

2. Nội dung

2.1. Khái niệm dạy - học trực tuyến

Không chỉ trong đại dịch Covid - 19 đang diễn ra, mà từ trước đó, trên thế giới và cả ở Việt Nam, trong không ít cơ sở giáo dục (nhất là các cơ sở giáo dục có yếu tố nước ngoài) và những môn học, ngành học cụ thể nào đó, bằng tên gọi *dạy - học từ xa, đào tạo từ xa...* người ta cũng đã tổ chức dạy - học trực tuyến. Cách dạy - học này không chỉ từng bước tương thích, phù hợp với sự phát triển mạnh mẽ của thời đại

công nghệ - thông tin, mà còn mang lại những kết quả khả quan, rất đáng ghi nhận.

Dạy - học trực tuyến (e-learning) hay còn gọi là giáo dục trực tuyến, dạy - học online... là phương thức học ảo thông qua một thiết bị nối mạng đối với một máy chủ ở nơi khác có lưu giữ sẵn bài giảng điện tử và phần mềm cần thiết để có thể hỏi/ yêu cầu/ ra đề cho học sinh học trực tuyến từ xa. Giáo viên có thể truyền tải hình ảnh và âm thanh qua đường truyền băng thông rộng hoặc kết nối không dây (WiFi, WiMAX), mạng nội bộ (LAN). Mở rộng ra, các cá nhân hay các tổ chức đều có thể tự lập ra một trường học trực tuyến (e-school) mà nơi đó vẫn nhận đào tạo học viên, đóng học phí và có các bài kiểm tra như các trường học khác (Trung Tâm Thông tin & Truyền thông, Trường Cao đẳng Công thương Hà Nội, 2021).

Hiểu một cách đơn giản, dạy - học trực tuyến là phương thức dạy - học không thực hiện quy trình và thao tác dạy - học tại lớp học, hội trường, giảng đường... khi người dạy và người học tiếp xúc trực tiếp với nhau mà là dạy - học gián tiếp, từ xa, thông qua mạng internet, mạng nội bộ...

2.2. Vai trò của giáo viên trong dạy - học trực tuyến

Thành ngữ Việt Nam: *Không thầy đố mày làm nên*, theo cách hiểu mộc mạc và cụ thể nhất thì khó có trường hợp nào sát đúng bằng trường hợp đặc tả vai trò giáo viên trong hoạt động dạy - học trực tuyến. Nếu không quá cường điệu thì có thể thấy, giáo viên là nhân tố khởi đầu, là xuất phát điểm của quy trình dạy - học trực tuyến. Dạy - học trực tiếp trên lớp, vì một lý do bất khả kháng nào đó, giáo viên vắng mặt trên lớp (không hiếm trường hợp như vậy), nhưng học sinh vẫn có thể tự quản, tổ chức xem bài, ôn bài, theo sự điều hành của cán bộ lớp. Dạy - học trực tuyến thì khác hơn. Khi giáo viên không khởi xướng giờ dạy - học thì tiến trình dạy - học không thể diễn ra, cũng không thể có giờ cả lớp tự học tại chỗ trực tuyến theo sự điều hành của ban cán sự lớp...

Nhưng đó chưa phải là yếu tố quan trọng nhất. Quan trọng nhất vẫn là chất lượng chuyên môn của giờ dạy - học trực tuyến được giáo viên chuẩn bị và thể hiện như thế nào. Nếu giáo viên, theo thời khóa biểu, có tổ chức giờ dạy - học trực tuyến, nhưng nội dung của giờ dạy - học đó chuẩn bị không đầy đủ,

không đúng, không chuẩn, không phù hợp, không tương thích... với mục tiêu đạt được của bài học, với đối tượng học sinh, với tinh thần giảm tải, nhất là trong bối cảnh dịch bệnh đã và đang bùng phát như hiện nay... thì vẫn không thể coi đó là giờ dạy - học trực tuyến đạt yêu cầu và thành công, mà nó chỉ mang tính hình thức, cốt để trình diễn *làm màu*, thậm chí là thất bại...

Một giờ dạy - học trực tuyến có chất lượng chuyên môn, chất lượng sư phạm... đạt yêu cầu và hơn thế, đòi hỏi giáo viên phải có tâm huyết, phải đầu tư nhiều công sức, nhất là trong khâu soạn giáo án (thiết kế dạy - học) hay chuyển từ bài dạy - học trực tiếp thành dạy - học trực tuyến. Đặc biệt, giáo viên phải cố gắng vượt bậc trong mọi phương diện, vì đây là cách dạy - học, tuy không phải quá mới, nhưng là lần đầu được vận dụng đại trà, người dạy chưa được tiếp xúc trực quan, chưa được tập huấn, bồi dưỡng và chưa được dạy thí điểm nhiều.

Tóm lại, nói như PGS.TS Trần Thành Nam - Chủ nhiệm Khoa các Khoa học Giáo dục, Trường Đại học Giáo dục, Đại học Quốc gia Hà Nội: *Với khung thời gian hạn hẹp, giáo viên phải học cách tiếp cận và tận dụng công nghệ để chuẩn bị cho những bài giảng online. Họ cũng không còn là người truyền đạt kiến thức nữa mà phải trở thành người dẫn dắt, kiến tạo tri thức cho học sinh.* (Bộ Giáo dục và Đào tạo. Ban Quản lý chương trình ETEP, 2021).

2.3. Phẩm chất và năng lực của giáo viên trong dạy - học trực tuyến

Để thực hiện trọn vẹn vai trò nói trên trong dạy - học trực tuyến, giáo viên cần phải đáp ứng và hội đủ một số phẩm chất năng lực sau đây:

Một là, lòng yêu nghề mãnh liệt, quyết tâm và nỗ lực vượt khó cao nhất.

Giáo viên trong dạy - học trực tuyến phải thể hiện tinh thần yêu nghề mãnh liệt bằng quyết tâm và nỗ lực vượt khó cao nhất, so với dạy - học trực tiếp trước đây. Quả thật, với đặc trưng của dạy - học trực tuyến như nói ở trên, nếu giáo viên không háo hức thực hiện, không mặn mà áp dụng, vận dụng đầy đủ các thao tác, quy trình của dạy - học trực tuyến thì giờ dạy - học trên mạng vẫn có thể diễn ra, nhưng chắc chắn chất lượng sẽ không cao,

nếu không muốn nói là hời hợt, làm cho có, được chăng hay chớ.

Quyết tâm và nỗ lực đó của giáo viên bộc lộ rõ nhất ở tinh thần cầu tiến, cầu thị, luôn tìm cách học hỏi, tiếp cận mô hình dạy - học trực tuyến qua các lớp tập huấn, bồi dưỡng do Bộ, Sở, Phòng, Nhà trường... tổ chức. Hơn thế, mỗi giáo viên dạy - học trực tuyến cần phải tự nghiên cứu, tự học, tự tìm tòi, sáng tạo..., xác lập cho riêng mình một mô hình và phương thức lên lớp khả dĩ nhất.

Cái mới bao giờ cũng lấp lánh những mời gọi khám phá, chiếm lĩnh, nhưng cũng hàm chứa vô vàn khó khăn, bất trắc. Nếu không thực sự tâm huyết với nghề, cụ thể là với phương cách dạy - học trực tuyến, giáo viên sẽ rất khó tiếp cận, thực thi quy trình, thao tác dạy - học trực tuyến đảm bảo yêu cầu tối thiểu, chưa nói đạt kết quả đáng ghi nhận và thành công.

Hai là, thông thạo, thuần thục kỹ năng dạy - học trực tuyến.

Giáo viên trong dạy - học trực tuyến phải từng bước thông thạo, thuần thục kỹ năng và thao tác trên máy tính và thiết bị đường truyền. Đó là một yêu cầu bắt buộc, vì lúc này, giáo viên không chỉ là người *dạy chữ* mà còn là *kỹ thuật viên tin học và mạng*, trực tiếp giải quyết các vấn đề liên quan đến sự kết nối, đến đường truyền và hoạt động truyền tải tín hiệu bài dạy đến học sinh. Một giáo án dạy - học tuyệt vời, hay ho đến đâu mà không được kết nối, truyền tải đầy đủ đến học sinh trong sự thông suốt, trơn tru từ đầu đến cuối thì coi như giáo án đó là dở, là không thành công. Như vậy, một yêu cầu quan trọng, đi kèm với chuyên môn của người thầy là phải học hỏi, nâng cao tri thức, kiến thức tin học, kỹ thuật kết nối và xử lý trên mạng ở một mức độ tối thiểu, để có thể tự mình giải quyết (cũng như khuyến cáo học sinh giải quyết) các tình huống trục trặc xảy ra không ít, trong tiến trình thực hiện dạy - học trực tuyến. Nói một cách cụ thể là giáo viên phải biết khắc phục kịp thời các trục trặc, lỗi kỹ thuật thường xuyên xảy ra trong dạy - học trực tuyến, nhất là thao tác và quy trình kết nối từ máy của thầy với máy chục máy của học sinh trong lớp học.

Cần nhấn mạnh, đảm bảo sự kết nối thông suốt, thường xuyên, đặc biệt phải đảm bảo sự tương thích, hài hòa giữa thầy và trò, giữa trò với trò trong giờ

đạy - học trực tuyến là yếu tố có tính chất tiên quyết đối với sự thành công của giờ lên lớp, trong vai trò giáo viên. Sở dĩ nói xác lập, duy trì yếu tố tương thích, hài hòa trong dạy - học trực tuyến là vô cùng quan trọng đối với giáo viên, bởi vì, nếu giáo viên không xác lập, duy trì được điều này thì giờ dạy - học chắc chắn sẽ bị chệch khúc, cắt xén, lủng củng, không đồng bộ, không thống nhất, *ông nói gà, bà nói vịt*... Điều này tưởng dễ nhưng cực khó, nhất là trong tình huống mạng truyền dẫn mạnh, yếu khác nhau giữa các học sinh, chưa nói đến việc mạng bị mất. Thực tế đang diễn ra khi dạy - học trực tuyến là có không ít giờ dạy - học phải kéo dài gấp đôi, gấp ba thời lượng, vì những trục trặc nói trên. Trong những tình huống như vậy, vai trò của giáo viên trong sự kết nối, điều hành, khắc phục sự cố một cách hài hòa, tương thích mang tính quyết định thành công hay thất bại đối với một tiết dạy - học trực tuyến.

Ở đây, cần thiết nói thêm một vấn đề *nhạy cảm* là giáo viên trong dạy - học trực tuyến phải thường trực cảnh giác đề trên màn hình tương tác với học sinh của mình luôn xuất hiện thông tin khoa học, chuẩn, *sạch*. Bài học dốt giá xảy ra trong giờ dạy - học trực tuyến của một giáo viên môn tiếng Anh tại một trường trung học phổ thông ở tỉnh Đồng Tháp trong tháng 10/2021, khi để lọt hình ảnh *xấu, dộc* vào bài dạy - học của mình, phải chịu hình thức kỷ luật thích đáng, luôn là lời cảnh tỉnh thiết thực, thường trực đối với bất cứ giáo viên nào khi thực thi nhiệm vụ dạy - học trực tuyến.

Giáo viên tự trang bị cho mình khả năng, kỹ năng ứng dụng công nghệ thông tin, sử dụng thành thạo các phần mềm, hệ thống dạy - học trực tuyến. Ngoài ra, có thể lựa chọn một trong các hình thức như dạy thông qua trực tuyến, qua online, qua nhóm zalo, messenger, facebook, email... Ở những nơi không có điều kiện về mạng, kỹ thuật thì cần tìm giải pháp để giao bài, giao nhiệm vụ cho học sinh như soạn bài ôn tập, in và thông báo phụ huynh đến nhận.

Nói về phẩm chất và năng lực này, trang Thông tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh viết: *Giáo viên tự trang bị cho mình khả năng, kỹ năng ứng dụng công nghệ thông tin, sử dụng thành thạo các phần mềm, hệ thống dạy học trực tuyến. Ngoài ra, có thể lựa chọn một trong các hình thức như dạy*

thông qua trực tuyến, qua online, qua nhóm zalo, messenger, facebook, email... Ở những nơi không có điều kiện về mạng, kỹ thuật thì cần tìm giải pháp để giao bài, giao nhiệm vụ cho học sinh như soạn bài ôn tập, in và thông báo phụ huynh đến nhận. (Nguyễn, 2021).

Ba là, chủ động, sáng tạo giảm tải tối đa nội dung dạy - học trực tuyến.

Một trong những vấn đề nóng của ngành giáo dục - đào tạo hiện nay, đó là giảm tải nội dung chương trình và sách giáo khoa, đổi mới phương pháp dạy - học. Đây là lần cải cách giáo dục thứ 3 (đang thực hiện với các lớp 1, 2 và 6 trong năm học 2021 - 2022), kể từ ngày miền Nam hoàn toàn giải phóng, đất nước thống nhất (30/4/1975), vấn đề giảm tải, dù đã được quan tâm rất ráo với nhiều phương cách, song vẫn còn nhức nhối, nóng bỏng trong ngành giáo dục - đào tạo và cả xã hội. Nguyên tắc giảm tải luôn được nêu cao và được áp dụng thường xuyên trong dạy - học trực tiếp lâu nay, bây giờ trong dạy - học trực tuyến, càng phải được quan tâm chú ý thực hiện tích cực và hiệu quả hơn. Có thể khẳng định, dạy - học trực tuyến mà không giảm tải nội dung bài thì không bao giờ giáo viên có thể thực hiện trọn vẹn công việc và sứ mệnh của mình, dù tham vọng và ước muốn cao cả đến đâu!

Muốn như vậy, giáo viên phải chủ động, sáng tạo, quyết đoán... trong thao tác soạn giáo án (thiết kế dạy - học), đặc biệt là ở khâu nên chọn nội dung, kỹ năng nào, không chọn nội dung, kỹ năng nào để đưa vào tiết dạy - học trực tuyến, sao cho đảm bảo đúng mục tiêu đạt được của bài mà không gây nặng nề, òm đồm, quá tải đối với sự tiếp nhận của học sinh. Điều này, đòi hỏi giáo viên phải đầu tư nhiều tâm sức khi soạn giáo án. Chưa nói đến việc soạn giáo án dạy - học trực tuyến mới hoàn toàn đối với các lớp triển khai cải cách lần thứ 3 (lớp 1, 2, 6), ngay cả việc *chuyển hóa* từ giáo án dạy - học trực tiếp sang giáo án dạy - học trực tuyến đối với các lớp khác, nguyên lý giảm tải cũng phải được chú trọng hàng đầu và phải được vận dụng tối đa. Bàn về vấn đề này, tác giả Tao Đàn, trên báo *Đồng Tháp*, đã viết: *Thứ ba, khi Bộ và Sở (kể thêm cả Phòng và tổ chuyên môn từng trường) chưa kịp (có lẽ cũng khó!) ban hành những khuyến cáo giảm tải chương trình, thì theo tôi, điều cốt tử lúc này là mỗi giáo viên dạy - học trực tuyến, online*

phải “tự mình cứu lấy mình”, mạnh dạn, sáng tạo, chủ động hơn nữa để xem xét, chọn lọc, cân nhắc... chọn lấy những nội dung kiến thức, tri thức, kỹ năng quan trọng, súc tích, tối ưu (theo quan niệm riêng mình), qua đó đưa vào giáo án một cách tốt nhất có thể. (Tao, 2021)

Có thể khẳng định, việc giảm tải nội dung chương trình và sách giáo khoa trong dạy - học trực tuyến, thông qua từng bài, từng tiết dạy - học cụ thể, là một trong những yếu tố tiên quyết làm nên hiệu quả và thành công của dạy - học trực tuyến. Một khi Bộ, Sở, Phòng, Nhà trường, tổ chuyên môn chưa có những chỉ đạo cụ thể về việc giảm tải thì giáo viên, với tư cách là người trực tiếp lên lớp, là người *lính tiên phong trên mặt trận dạy - học*, phải tự mình nghiên cứu, tiếp cận, lựa chọn một phương án giảm tải tối ưu, qua đó, mới có thể thực hiện và hoàn thành sứ mệnh cao cả của mình.

Bốn là, thường xuyên đổi mới phương pháp dạy - học.

Một vấn đề song hành với việc giảm tải nội dung chương trình và sách giáo khoa là việc đổi mới phương pháp dạy - học. Đổi mới phương pháp dạy - học luôn luôn được đặt ra trong giáo dục - đào tạo nói chung, trong hoạt động dạy - học nói riêng. Nó đã được thực hiện thường xuyên, thường nhật trong dạy - học trực tiếp của giáo viên từ trước đến nay và được coi là một trong những năng lực cốt lõi, quan trọng hàng đầu của tiến trình đổi mới, cải cách giáo dục. Khi phương thức dạy - học chuyển từ trực tiếp trên lớp sang trực tuyến trên mạng thì việc đổi mới phương pháp dạy - học lại càng quan trọng và cấp thiết, đòi hỏi giáo viên phải có sự nghiên cứu, đầu tư, lựa chọn một cách tương thích, hài hòa, thỏa đáng.

Thật vậy, khi phương thức dạy - học thay đổi, chắc chắn phương pháp dạy - học cũng phải thay đổi theo một cách tương thích, đồng bộ. Trong dạy - học trực tiếp, có thể phương pháp thuyết trình (diễn giảng) xuất hiện không nhiều, do trong bối cảnh lớp học trực tiếp, hoạt động giao lưu, tương thích giữa thầy và trò còn có những yếu tố khác hỗ trợ như: cử chỉ, động tác... thì trong dạy - học trực tuyến, phương pháp thuyết trình (diễn giảng) có thể sẽ chiếm một dung lượng lớn hơn. Trong dạy - học trực tiếp, hệ thống câu hỏi của bài bao giờ cũng xuất hiện tuần tự theo

thời gian, liên quan đến tiến trình bài học, chủ yếu là do giáo viên nêu lên bằng lời nói thì trong dạy - học trực tuyến, hệ thống câu hỏi đó có thể sẽ được xuất hiện cùng lúc trên màn hình, qua đó, bước đầu giúp học sinh hình dung và có sự chuẩn bị trước một cách chủ động hơn. Thảo luận nhóm là một phương pháp được vận dụng nhiều trong dạy - học trực tiếp, nhưng trong dạy - học trực tuyến thì không thể hoặc rất khó thực hiện. Có chăng, chỉ là những thảo luận, trao đổi chung cả lớp mà trên máy của học sinh nào cũng có thể nhận được hình ảnh, âm thanh của cả lớp. Phương pháp trực quan bằng hình ảnh, sơ đồ, ký hiệu, video... là ưu thế của dạy - học trực tuyến, giáo viên phải biết tận dụng tối đa (nhưng không nên lạm dụng) để mang lại hiệu quả tốt nhất cho tiết dạy - học...

Xin lấy 2 ví dụ cụ thể:

Ví dụ 1: Khi dạy - học bài *Bài học đường đời đầu tiên* (sách *Ngữ văn 6*, tập 1, bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống*), hệ thống câu hỏi ở 2 phần *Đọc văn bản* và *Sau khi đọc* sau đây (theo sách giáo khoa nói trên) có thể sẽ hiện lên trên màn hình suốt cả tiết dạy - học (tất cả hoặc tuần tự mỗi phần), giúp học sinh chủ động suy nghĩ trả lời một cách logic, hệ thống và tốt nhất:

Phần II. Đọc văn bản:

Câu 1: Em dự đoán như thế nào về sự việc sắp được kể?

Câu 2: Lúc rú Đé Choắt trêu chị Cốc, Đé Mèn có nghĩ đến hậu quả không?

Câu 3: Điều gì đã xảy ra với Đé Choắt? Đé Mèn đã làm gì khi chứng kiến điều đó?

Phần III. Sau khi đọc:

Câu 1: Câu chuyện được kể bằng lời của nhân vật nào? Kể theo ngôi thứ mấy?

Câu 2: Đọc phần một đoạn trích, nêu một số chi tiết miêu tả Đé Mèn khiến em liên tưởng tới đặc điểm của con người. Lối miêu tả này thường được sử dụng ở loại truyện nào?

Câu 3: Em thích hoặc không thích điều gì trong cách Đé Mèn tự miêu tả ở phần một? Vì sao?

Câu 4: Đé Mèn đã nói gì khi sang thăm nhà Đé Choắt và khi Đé Choắt nhờ giúp đỡ? Những lời nói đó thể hiện thái độ gì của Đé Mèn?

Câu 5: Chứng kiến cái chết của Dế Choắt, Dế Mèn đã có những cảm xúc suy nghĩ gì? Những cảm xúc, suy nghĩ đó cho thấy sự thay đổi nào ở Dế Mèn?

Câu 6: Theo em, từ những trải nghiệm đáng nhớ, Dế Mèn đã rút ra được bài học gì?

Câu 7: Nêu hình dung của em về nhân vật Dế Choắt. Nếu gặp một người bạn có đặc điểm giống như Dế Choắt, em sẽ đối xử với bạn như thế nào?

Ví dụ 2: Cũng bài trên, khi dạy - học trực tuyến, giáo viên phải biết tận dụng ưu thế của màn hình để lựa chọn trình chiếu tranh ảnh, video... minh họa, liên quan đến tác phẩm Dế mèn phiêu lưu ký cũng như một số hiểu biết về tác giả Tô Hoài, nhất là các tập truyện tranh, phim hoạt hình chuyển thể từ tác phẩm này, điều mà khi dạy - học trực tiếp cũng có thể thực hiện, nhưng không thể thuận lợi bằng.

Năm là, đầu tư cơ sở vật chất, trang, thiết bị phục vụ dạy - học trực tuyến.

Đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị cũng là một năng lực cần quan tâm đúng mức, trong điều kiện cho phép của từng giáo viên. Một giáo viên có chí tiến thủ cao (và có điều kiện), biết vươn lên trong nghề để đạt những kết quả và thành tựu ngày càng tốt hơn, sẽ rất quan tâm đến lĩnh vực này. Chỉ với một chiếc máy tính bàn hay máy tính bảng, thậm chí là smartphone, bằng những phần mềm dạy - học trực tuyến thông dụng hiện nay như: Zoom Cloud Meeting; Microsoft Teams; Google Classroom..., giáo viên cũng đã có thể tổ chức một quy trình dạy - học trực tuyến khá trọn vẹn, có thể nói là *đi đến nơi về đến chốn*. Nhưng với một giáo viên luôn có yêu cầu cao trong công việc, ngoài lựa chọn cho mình một phần mềm dạy - học trực tuyến ít nhược điểm nhất, chắc chắn còn muốn nâng cấp trang thiết bị phục vụ dạy - học cho riêng mình một cách tốt nhất có thể, dù phải đầu tư một khoản kinh phí không nhỏ như: *nâng cấp* gói internet có cấp quang tốc độ cao; mua sắm webcam (camera) quay hình ảnh trực tiếp hay micro chuyên dụng, cũng như một số phụ kiện khác... Những trang, thiết bị *cao cấp* này chắc chắn sẽ làm cho giờ dạy - học trực tuyến của giáo viên sẽ đạt chất lượng tốt hơn, nếu không nói là hoàn hảo. Tuy nhiên, đó vẫn là kỳ vọng của số đông giáo viên hiện nay, nhưng chắc chắn sẽ là *chuyện bình thường* trong tương lai gần, khi dạy - học trực tuyến trở

thành phương thức dạy - học phổ biến, thông dụng trong cách mạng 4.0. Và khi đó, những trang, thiết bị *cao cấp* này có thể sẽ được mua bằng kinh phí Nhà nước, giúp giáo viên có trong tay những điều kiện tối ưu để dạy - học trực tuyến (như đã từng trang bị các phòng học chức năng: vi tính, ngoại ngữ, âm nhạc, mỹ thuật... hiện nay).

Trong điều kiện còn nhiều khó khăn, thiếu thốn chung hiện nay, việc giáo viên vận dụng những hiểu biết về tin học và mạng truyền dẫn, cùng với cơ sở vật chất, trang, thiết bị tối thiểu, để tổ chức được những tiết dạy - học trực tuyến ít nhiều đạt kết quả đã là điều đáng ghi nhận, đáng trân trọng và phát huy.

3. Kết luận

Dạy - học trực tuyến chắc chắn sẽ trở thành cách dạy - học phổ biến trong cuộc cách mạng 4.0 và trong tương lai, song hành với dạy - học trực tiếp - như là một phương cách dạy - học truyền thống, mang đậm nét văn hóa nhà trường, văn hóa học đường cần trân trọng, lưu giữ. Như dạy - học trực tiếp trên lớp, trong dạy - học trực tuyến, vai trò, phẩm chất và năng lực của giáo viên là vô cùng quan trọng, nếu không muốn nói là quan trọng nhất.

Trong dạy - học trực tuyến, giáo viên không chỉ thực thi chức năng *kỹ sư tâm hồn*, tức là dạy chữ cho học sinh, mà còn đảm nhận một tư cách khác, cũng không kém phần quan trọng, đó là được đào tạo và tự đào tạo mình trở thành *kỹ sư tin học và mạng*, tức phải cơ bản thông thạo một số chức năng, thao tác trong lĩnh vực máy tính, mạng internet, mạng nội bộ, hệ thống đường truyền và hoạt động kết nối kèm theo...

Trong dạy - học trực tuyến, giáo viên không chỉ thể hiện một cách tích cực, thường xuyên vai trò của mình mà hơn thế, luôn luôn bộc lộ một cách rõ ràng, mạnh mẽ nhất những phẩm chất và năng lực như: luôn luôn thể hiện lòng yêu nghề mãnh liệt, quyết tâm và nỗ lực vượt khó cao nhất; thông thạo, thuần thục kỹ năng dạy - học trực tuyến; chủ động giảm tải tối đa nội dung dạy - học; tích cực đổi mới phương pháp dạy - học; đầu tư cơ sở vật chất, trang, thiết bị phục vụ dạy - học trực tuyến một cách phù hợp...

Dạy - học trực tuyến đòi hỏi giáo viên phải làm việc với công suất cao hơn bình thường, nhất là trong

những ngày đầu thực thi nhiệm vụ này. Chỉ có lòng yêu nghề, yêu người sâu sắc, bền chặt, giáo viên mới có thể tự tin bước vào, đảm nhận sứ mệnh mới mẻ này một cách chững chạc và đạt kết quả tốt nhất.

Tài liệu tham khảo

- Ban Quản lý chương trình ETEP (2021). Cần phát huy vai trò dẫn dắt, kiến tạo của giáo viên khi dạy online. *Bộ Giáo dục và Đào tạo*. Truy cập từ <https://etep.moet.gov.vn/tintuc/chitiet?Id=1774>.
- Lê, T. M. H. (2021). Dạy học trực tuyến để ứng phó với dịch Covid-19. *Tuyên giáo*. Truy cập từ <https://tuyengiao.vn/khoa-giao/giao-duc/day-hoc-truc-tuyen-de-ung-pho-voi-dich-covid-19-135538>.
- Nguyễn, Đ. A. L. (6/10/2021). Làm thế nào để dạy học trực tuyến mang lại hiệu quả nhất? *Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh*. Truy cập từ <https://www.hcmcpv.org.vn/tin-tuc/lam-the-nao-de-day-hoc-truc-tuyen-mang-lai-hieu-qua-nhat-1491885415>.
- Tao, Đ. (09/9/2021). Giám tải trong dạy - học qua internet. *Báo Đồng Tháp*. Truy cập từ <https://www.baodongthap.vn/giao-duc/giam-tai-trong-day-hoc-qua-internet-100537.aspx>.
- Trường Đại học Thái Nguyên, Trung tâm Đào tạo từ xa. (2021). Học trực tuyến là gì? Những điều cần biết về giáo dục trực tuyến. *Đại học Thái Nguyên*. Truy cập từ <https://dhthainguyen.edu.vn/hoc-truc-tuyen-la-gi-nhung-dieu-can-biet-ve-giao-duc-truc-tuyen>.
- Trung Tâm Thông tin & Truyền thông. (06/01/2021). Tổng quan về dạy và học trực tuyến: E.Learning & E.School. *Trường Cao đẳng Công thương Hà Nội*. Truy cập từ <https://hcit.edu.vn/tong-quan-ve-day-va-hoc-truc-tuyen-e-learning-e-school/>.
- VietnamPlus. (2020). Dạy học trực tuyến thời Covid-19. Truy cập từ https://special.vietnamplus.vn/2020/03/17/e_learning-covid-19/.
- VNPT. (2021). Dạy học trực tuyến là gì? Vì sao dạy học online là xu thế thời đại?. Truy cập từ <https://vnpt.com.vn/doanh-nghiep/tu-van/day-hoc-truc-tuyen-la-gi.htm>.